

INDEX.

LIBER VII. — ETHICA.

PROOEMIUM 1

PARS PRIMA.

DE ACTU HUMANO GENERATIM.

CAPUT I. — De essentia actus humani	3
QUAESTIO 1. DE ACTIVITATE HUMANA SPECIFICA	<i>ib.</i>
<i>Prop.</i> 1. Propriam naturae humanae activitatem finalem seu tendentiam, appetitus rationalis seu voluntas exhibet	<i>ib.</i>
QUAESTIO 2. DE FINE ACTUUM HUMANORUM	4
<i>Prop.</i> 2. In omni actu humano homo semper aliquem finem intendit, ultimum saltem secundum quid.	<i>ib.</i>
<i>Prop.</i> 3. Homo non necessario in singulis actibus humanis formaliter intendit finem aliquem simpliciter ultimum, sive materialem sive formalem	5
<i>Prop.</i> 4. In singulis actibus voluntatis homo saltem interpretative intendit finem simpliciter ultimum	7
<i>Prop.</i> 5. Non repugnat hominem simul intendere duos fines ultimos, alterum simpliciter, alterum secundum quid ultimum	<i>ib.</i>
<i>Prop.</i> 6. Finis naturalis proprius hominis ultimus in ejus naturali beatitudine realiter consequenda consistit	9
<i>Prop.</i> 7. Objectum sufficiens beatitudinis nullum bonum creatum esse potest.	11
<i>Prop.</i> 8. Objectum sufficiens beatitudinis, etiam in ordine naturali, solus Deus esse potest	12
<i>Prop.</i> 9. Beatitudo subjectiva in relative perfecta Dei contemplatione cum pari amore consistit	14
<i>Prop.</i> 10. Perfecta beatitudo, etiam naturalis, in hac vita obtineri nequit, sed solum in vita futura	15
<i>Prop.</i> 11. Finis hominis respectu praesentis vitae supremus, in recta actionum dispositione ad finem ultimum in vita futura consequendum consistit	16

QUAESTIO 3. DE PRINCIPIO ACTUUM HUMANORUM	17
ARTICULUS 1. <i>De volito in alio</i>	<i>ib.</i>
<i>Prop. 12.</i> Quod cognoscitur esse per se connexum cum re efficaciter volita, est et ipsum volitum in illa re	<i>ib.</i>
<i>Prop. 13.</i> Quod cognoscitur esse tantum per accidens connexum cum re in se efficaciter volita, nunquam est in illa voluntarium, sed ejus activa permissio semper voluntaria est in illa re	18
ARTICULUS 2. <i>De volito ex ignorantia</i>	19
CAPUT II. — De attributis moralibus actus humani	20
QUAESTIO 1. DE MORALITATE ACTUS HUMANI	21
<i>Prop. 14.</i> Intrinsecum discrimen est inter actiones honestas et inhonestas	<i>ib.</i>
<i>Prop. 15.</i> Suprema norma honestatis humanarum actionum est objectivus ordo exurgens ex naturalibus relationibus agentis ad varia entia	22
<i>Prop. 16.</i> Actionis moralitas ex triplici elemento desumitur : primario ex objecto actionis, secundario ex fine operantis, accidentaliter ex ceteris circumstantiis	24
<i>Prop. 17.</i> Quamquam dantur actus humani moraliter indifferentes si in abstracto considerantur, nullus tamen in concreto est qui non sit aliquatenus aut bonus aut malus	25
<i>Prop. 18.</i> Ad moralitatem discernendam nulla requiritur alia facultas praeter intellectum	27
QUAESTIO 2. DE IMPUTABILITATE ET RESPONSABILITATE	28
<i>Prop. 19.</i> Fundamentum imputabilitatis et responsabilitatis est subjecti agentis libertas in actione	<i>ib.</i>
<i>Prop. 20.</i> Effectus malus cum actione connexus, et ab agente praevisus, si est per se connexus, imputabilis est; si autem per accidens connexus, non est imputabilis dummodo agens jus habeat ad causam ponendam, et rationabile motivum suo jure utendi	29
<i>Prop. 21.</i> Effectus malus cum actione per se connexus, et ab agente non praevisus, huic non est imputabilis dummodo ignorantia illa, si est influens in actionem, sit antecedens voluntatem; si autem est mere concomitans actionem, sit invincibilis, saltem moraliter	31
QUAESTIO 3. DE MERITO ET DEMERITO	32
<i>Prop. 22.</i> Meritum et demeritum apud illos omnes et solos acquiruntur, quibus actio, quatenus imputabilis est, emolumentum vel detrimentum confert quod non sit jam omnimode ex rigorosae justitiae ordine debitum	<i>ib.</i>
<i>Prop. 23.</i> Meritum et demeritum etiam apud Deum per actus nostros morales acquiruntur	34
<i>Prop. 24.</i> Finis intrinsecus et essentialis omnium praemii et poenae est rectus ordo servandus aut restituendus	35
CAPUT III. — De norma actuum humanorum proxima	36
QUAESTIO 1. DE NORMA OBJECTIVA, SEU LEGE	<i>ib.</i>
ARTICULUS 1. <i>De lege generatim</i>	<i>ib.</i>

<i>Prop. 25.</i> Obligatio est necessitas secundum rationem, proveniens a necessaria connexionem certorum mediorum cum fine necessario	36
<i>Prop. 26.</i> Essentia legis proprie dictae duo haec postulat, ut ea sit moralis actionum regula, et moraliter necessitans	38
<i>Prop. 27.</i> Ad legis essentiam complendam necessaria est promulgatio congrua, quae tamen ab ejus notificatione essentialiter differt	39
<i>Prop. 28.</i> Soli legislatori competit jus determinandi locum et modum promulgationis ad obligationem inducendam sufficientis	41
<i>Prop. 29.</i> Ad solum legislatorem pertinet ultimum judicium de legis opportunitate pro singulis locis	<i>ib.</i>
<i>Prop. 30.</i> Nullius legis validitas ullo modo ab inferiorum acceptatione pendet	42
<i>Prop. 31.</i> Essentia legis, in legislatore spectatae, adaequate sumpta complectitur quidem et actum intellectus et actum voluntatis : ratio tamen legis specificae propria in actu voluntatis sita est	43
ARTICULUS 2. <i>De lege aeterna</i>	44
<i>Prop. 32.</i> Necessario existit in Deo voluntas efficax, seu lex aeterna, quae ordinem moralem a rationali creatura observari jubet, turbari vetat	<i>ib.</i>
ARTICULUS 3. <i>De lege naturali</i>	46
<i>Prop. 33.</i> Existit in homine lex naturalis, tamquam legis aeternae in ipsa hominis rationali natura promulgatio essentialis	<i>ib.</i>
<i>Prop. 34.</i> Autonomia rationis Kantiana nequit admitti	47
<i>Prop. 35.</i> Legi naturali sua est apposita sanctio, etiam in praesenti vita, sed haec imperfecta	50
<i>Prop. 36.</i> Legi naturali perfecta sanctio apposita est in futura vita, beatitudinis naturalis fruitio vel privatio	52
<i>Prop. 37.</i> Non desunt rationes ostendentes hanc sanctionem legis naturalis fore aeternam	53
<i>Prop. 38.</i> Lex naturalis, quoad generaliora principia, ab homine qui ratione secundum naturae conditionem evoluta utitur, invincibiliter ignorari non potest	55
<i>Prop. 39.</i> Lex naturalis in se spectata intrinsece immutabilis est	56
ARTICULUS 4. <i>De lege humana</i>	57
<i>Prop. 40.</i> Leges humanae a legitima auctoritate latae obligationem proprie dictam imponunt	<i>ib.</i>
<i>Prop. 41.</i> Obligatio legis humanae pendet a Deo	58
ARTICULUS 5. <i>De consuetudine</i>	<i>ib.</i>
<i>Prop. 42.</i> Consuetudo aliquando vim legis habet	<i>ib.</i>
<i>Prop. 43.</i> Unica causa ex qua consuetudini fiat vis legis est consensus legislatoris	59
<i>Prop. 44.</i> Ut consuetudo vim legis acquirat, debet ipsa esse honesta et utilis, frequentari a plerisque sociis communiter et publice, cum intentione manifesta se obligandi	60
<i>Prop. 45.</i> Consuetudo quae vim legis obtinuerit, legem humanam quamcumque oppositam ejusdem ordinis abrogat	61
<i>Prop. 46.</i> Consuetudo toti alicui societati communis abrogatur superveniente lege	

universali contraria; at non item consuetudo particularis, nisi legislator speciatim et expresse pro ea parte urgeat	62
QUAESTIO 2. DE NORMA SUBJECTIVA, SEU CONSCIENTIA	<i>ib.</i>
<i>Prop. 47.</i> Cum conscientia dubia nunquam licet operari	<i>ib.</i>
<i>Prop. 48.</i> Contra conscientiam certam, sive rectam, sive invincibiliter erroneam, non licet operari	64
<i>Prop. 49.</i> Nec contra conscientiam vincibiliter erroneam, nec juxta eam licet operari	<i>ib.</i>
<i>Prop. 50.</i> Quoties adest absoluta obligatio alicujus finis obtinendi, pars tutior sequenda est	65
<i>Prop. 51.</i> Quoties de solo licito vel illicito agitur, licet opinionem vere et solide probabilem sequi, relicta tutiore aequae probabili vel etiam probabiliore.	66

PARS SECUNDA.

DE ACTU HUMANO PRIVATO.

CAPUT I. — De jure et officio generatim	68
QUAESTIO 1. DE JURE GENERATIM	<i>ib.</i>
<i>Prop. 52.</i> Jus recte definitur: potestas moralis inviolabilis	<i>ib.</i>
<i>Prop. 53.</i> Subjectum et terminus juris sunt necessario entia intelligentia.	69
<i>Prop. 54.</i> Jus supponit factum aliquod a quo existentiam habet, quod dicitur titulus juris.	70
<i>Prop. 55.</i> Non omne jus est coactivum	<i>ib.</i>
<i>Prop. 56.</i> In collisione jurium, jus fortius praevalet: jura aequalia suspenduntur	72
QUAESTIO 2. DE OFFICIO GENERATIM	73
<i>Prop. 57.</i> Officiorum relativa gravitas oritur ex altiore potestate, ex graviore materia, ex validiore motivo	<i>ib.</i>
<i>Prop. 58.</i> Non omnia officia sunt juridica	<i>ib.</i>
<i>Prop. 59.</i> Omnia officia respectu termini recte dividuntur in officia erga Deum, erga seipsum, erga alios homines	74
<i>Prop. 60.</i> Necessitas, sive hypothetica, sive absoluta communis, a nullo officio eximit	75
<i>Prop. 61.</i> Ab officio naturali negativo, quod versetur circa materiam intrinsece et absolute malam, aut solius Dei dominio subjectam, nulla necessitas eximere potest.	76
<i>Prop. 62.</i> Ab officio naturali positivo eximit per se necessitas extrema vel gravis; sed per accidens aliquando non eximit	<i>ib.</i>
<i>Prop. 63.</i> Ab officio adventitio ex contractu vel dispositione hominum orto, eximit sola necessitas extrema, si ex tali exemptione grave damnum alterius sequatur; eximit etiam necessitas gravis si nullum aut leve damnum alterius sequatur	77
<i>Prop. 64.</i> Ab officio adventitio erga Deum ex libera hominis dispositione orto, et ab officio quolibet adventitio ex lege positiva, eximit per se necessitas gravis; sed per accidens etiam extrema necessitas aliquando non eximit	<i>ib.</i>

<i>Prop. 65.</i> Ab officio non eximit legis inutilitas respectu aliquorum, quamdiu finis legis permanet respectu communitatis	78
QUAESTIO 3. DE COMPARATIS JURE ET OFFICIO	<i>ib.</i>
<i>Prop. 66.</i> Omni officio respondet jus in subjecto obligato; et omni officio juridico unius respondet jus in altero	<i>ib.</i>
<i>Prop. 67.</i> Jura hominum et officia correspondentia sunt natura simul; neutra vero alteris priora	79
<i>Prop. 68.</i> Existit ordo juridicus naturalis proprie dictus, qui et pertinet ad ordinem moralem, et fundamentum est ordinis juridici positivi	80
CAPUT II. — De officiis erga Deum	82
<i>Prop. 69.</i> Religionis officia ceteris hominis officiis origine et dignitate praestant	<i>ib.</i>
<i>Prop. 70.</i> Tenetur homo intellectum suum perficere per cognitionem Dei et earum veritatum quae ad finem consequendum necessariae sunt	83
<i>Prop. 71.</i> Si quam religionem voluerit Deus revelare, tenetur homo eam amplecti quando ei sufficienter innotuerit	84
<i>Prop. 72.</i> Tenetur homo voluntatem suam perficere per actus adorationis, fiduciae, amoris, gratiarum actionis erga Deum	85
<i>Prop. 73.</i> Tenetur homo etiam externo cultu Deum honorare	86
CAPUT III. — De hominis officiis erga seipsum	88
<i>Prop. 74.</i> Tenetur homo perpetuum in se veritatis amorem fovere, proprium errorem nunquam intendere	<i>ib.</i>
<i>Prop. 75.</i> Tenetur homo voluntatem ita ad finem ultimum afficere, ut huic cetera omnia bona subordinet, ac ipse semper legitimis motivis in actibus suis moveatur	89
<i>Prop. 76.</i> Tenetur homo facultates suas inferiores: vegetativas, sensitivas, appetitivas, locomotivas, facultatibus superioribus: rationi et voluntati, subordinare	<i>ib.</i>
<i>Prop. 77.</i> Suicidium directum est lege naturae prohibitum	90
<i>Prop. 78.</i> Suicidium indirectum, justas ob causas patratum, non est a lege naturae prohibitum	93
<i>Prop. 79.</i> Tenetur homo suam valetudinem, externumque corporis ac rerum suarum cultum moderate curare	<i>ib.</i>
<i>Prop. 80.</i> Vitae austeritates, virtutis causa prudenter susceptae, licitae sunt et laudandae	94
<i>Prop. 81.</i> Tenetur homo suae bonae famae curam moderatam habere	<i>ib.</i>
CAPUT IV. — De juribus et officiis erga alios	95
QUAESTIO 1. DE ILLIS JURIBUS ET OFFICIIS IN GENERE	<i>ib.</i>
<i>Prop. 82.</i> Tenetur homo lege naturali, alios homines, etiam inimicos, amare sicut seipsum	<i>ib.</i>
<i>Prop. 83.</i> Vindicta licita est, dummodo poena proportionata sit injuriae illatae, et ulciscens animus ut finem intendat non malum peccantis, sed bonum obtinendum	96
<i>Prop. 84.</i> Magno hominum bono, vindictae exercendae potestas in societate reservata est auctoritati	97

QUAESTIO 2. DE JURIBUS ET OFFICIIS ERGA ALIOS QUOAD ANIMAM	98
<i>Prop. 85.</i> Mendacium est intrinsece malum, unde semper illicitum	<i>ib.</i>
<i>Prop. 86.</i> Restrictio non pure mentalis aliquando sub debitis conditionibus est licita	99
<i>Prop. 87.</i> Scandalum est intrinsece malum, unde semper illicitum	101
QUAESTIO 3. DE JURIBUS ET OFFICIIS ERGA ALIOS QUOAD CORPUS	<i>ib.</i>
<i>Prop. 88.</i> Homicidium est lege naturali illicitum.	<i>ib.</i>
<i>Prop. 89.</i> Licita est propriae vitae vel libertatis defensio contra injustum aggressorem, etiam usque ad hujus occisionem necessariam	102
<i>Prop. 90.</i> Quicumque ob injustam alterius aggressionem in vitae vel libertatis periculum venit, habet jus ad subsidia omnium qui necessariam ei opem afferre possunt	104
QUAESTIO 4. DE JURIBUS ET OFFICIIS ERGA ALIOS QUOAD HONOREM.	<i>ib.</i>
<i>Prop. 91.</i> Tenetur homo aliorum honorem et bonam famam non laedere	<i>ib.</i>
<i>Prop. 92.</i> Illicita est honoris et bonae famae cruenta defensio	105
<i>Prop. 93.</i> Duellum, prout hodie communiter intelligitur, lege naturali illicitum est.	106
QUAESTIO 5. DE JURIBUS ET OFFICIIS ERGA ALIOS QUOAD PROPRIETATEM.	109
ARTICULUS 1. <i>De origine et natura proprietatis</i>	<i>ib.</i>
<i>Prop. 94.</i> Bona externa materialia sunt naturaliter hominibus negative communia	<i>ib.</i>
<i>Prop. 95.</i> Jus proprietatis recte definitur jus disponendi pro voluntate de ipsa rei substantia et utilitate, exclusis omnibus aliis	111
<i>Prop. 96.</i> Absurdum est systema communistarum in genere humano quale nunc est.	112
<i>Prop. 97.</i> In genere humano quale nunc est, absurdum est systema socialistarum	114
<i>Prop. 98.</i> Jus proprietatis non oritur ex conventionem vel pacto inter homines	116
<i>Prop. 99.</i> Jus proprietatis non oritur ex lege civili	117
<i>Prop. 100.</i> Jus proprietatis immediate ex ipsa lege naturali oritur	118
<i>Prop. 101.</i> Rejiciendus est individualismus exaggeratus	119
<i>Prop. 102.</i> Qui in extrema necessitate versatur potest alienum surripere ut sibi subveniat, modo tamen rei dominus non sit in aequali necessitate positus	121
<i>Prop. 103.</i> Proprietatem vi physica defendere licet, etiam usque ad necem necessariam injusti aggressoris	<i>ib.</i>
ARTICULUS 2. <i>De modo acquirendae proprietatis</i>	122
<i>Prop. 104.</i> Prima acquisitio proprietatis non nititur in labore solo	<i>ib.</i>
<i>Prop. 105.</i> Prima acquisitio proprietatis nititur in occupatione efectiva rei quae erat nullius	123
<i>Prop. 106.</i> Legitima etiam proprietatis acquisitio est per accessionem, vel per praescriptionem a lege civili sancitam	124
<i>Prop. 107.</i> Jure naturali succedit hereditate proles in bonis paternis ab intestato relictis	125
<i>Prop. 108.</i> Testamentum non unice a lege civili, neque unice a consuetudine gentium, sed a jure naturali praecipue vim suam habet	127
QUAESTIO 6. DE JURIBUS ET OFFICIIS ERGA ALIOS QUOAD FIDEM DATAM SERVANDAM.	130
<i>Prop. 109.</i> Lege naturali illicitum est fidem datam frangere	<i>ib.</i>

<i>Prop. 110.</i> Contractus est vere titulus jurium et officiorum, tum quoad proprietatem bonorum materialium, tum quoad alia	131
<i>Prop. 111.</i> Ad valorem contractus requiritur materiae possibilitas et honestas, contrahentium cognitio sufficiens circa contractus substantialia, sufficiens libertas, et mutuus consensus	133
<i>Prop. 112.</i> Ad cessationem contractus requiritur aptitudo materiae, et sufficit vel materiae mutatio, vel infidelitas alterius contrahentium, vel mutua utriusque retractatio, vel supremae auctoritatis interventio	134
<i>Prop. 113.</i> Ex mutuo lucrum percipere per se non licet, per accidens licere potest.	135

PARS TERTIA.

DE ACTU HUMANO SOCIALI.

CAPUT I. — <i>De societate humana in genere</i>	136
<i>Prop. 114.</i> Omnis societatis humanae essentialia proprietates sunt : unitas finis, consensio mentium, concordia voluntatum, coordinatio mediorum, actionis efficacia	<i>ib.</i>
<i>Prop. 115.</i> Societatis materia et forma metaphysica sunt multitudo et conspiratio in finem unum : materia et forma physica sunt subditi et auctoritas	137
<i>Prop. 116.</i> Oritur quidem socialis auctoritas a jure individuorum circa bonum aliquod, sed distincta est ab individualium jurium summa	139
<i>Prop. 117.</i> Homo natura sua inducitur ad vitam in societate cum aliis degendam	140
CAPUT II. — <i>De societate domestica</i>	144
QUAESTIO 1. DE MATRIMONIO	<i>ib.</i>
<i>Prop. 118.</i> Societas conjugalis ex ipsa natura oritur	<i>ib.</i>
<i>Prop. 119.</i> Finis matrimonii immediatus et primarius est generis humani perpetua propagatio per proles generationem et educationem; secundarius finis est mutuum conjugum vitae subsidium; finis mediatum est prosperitas generis humani	145
<i>Prop. 120.</i> Nulla est obligatio ex lege naturali, qua singuli homines matrimonium inire teneantur.	146
<i>Prop. 121.</i> Polyandria est absolute contra legem naturalem; polygynia est eidem legi adeo difformis ut sit naturaliter illicita	148
<i>Prop. 122.</i> Vir est familiae caput; mulier est viri socia. non serva	149
<i>Prop. 123.</i> Societas conjugalis, tum quoad suam naturam, tum quoad praecipua sua jura, tum quoad impedimenta sua, est a societate civili independens.	150
<i>Prop. 124.</i> Vinculum conjugale oritur ex libero consensu mutuo, qui est verus contractus, natura sua cum religione cohaerens	152
<i>Prop. 125.</i> Vinculum conjugale est natura sua ita perpetuum, ut divortium perfectum sit naturaliter illicitum, imperfectum aliquando licitum esse possit	154
QUAESTIO 2. DE PARENTIBUS ET PROLE	156
<i>Prop. 126.</i> Inter parentes et liberos vera existit societas immediate a natura constituta	<i>ib.</i>